

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ВМІНЬ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ

Необхідність у реформуванні системи освіти пов'язана зі змінами, які сталися й відбуваються в нашому суспільстві зараз, у всіх галузях життя. Змінюється все, і навіть характер праці, у якій велика частина припадає на розумову складову: змінюється економічна діяльність, її технічна база й організаційні форми, її структура, умови й вимоги, які вона висуває до рівня знань і кваліфікації людини. Виникають і розвиваються нові види і типи діяльності. Сучасне суспільство потребує фахівців високого рівня, всебічно підготовлених, з високорозвиненим інтелектом, творчими здібностями. Основа таких якостей закладається в загальноосвітній школі. Підготовка молоді до творчої праці неможлива без впровадження в навчальний процес сучасної школи навчально-дослідницької праці як важливого засобу формування в учнів стійкого інтересу й готовності до творчої діяльності. Сформовані на ранніх етапах навчання пізнавальний інтерес, творчі здібності, дослідницькі вміння є міцним фундаментом формування майбутніх кваліфікованих фахівців.

Наміри побудувати загальнонавчальну діяльність у масовій школі на основі дослідницьких методів навчання застосовувались з давніх часів. Одним із перших відомих нам вчених, хто став активно впроваджувати в практику освіти дослідницькі методи навчання ще в V столітті до н.е., був Сократ, автор методу, названого в майбутньому «сократовою бесідою». З ім'ям Платона пов'язано невіддільне від сучасної науки поняття – академія. Дж. Локк у XVII ст. виняткову увагу в навчанні приділяв природному поясненню фактів, розвитку розуму учнів на основі заохочення їхньої допитливості, активності й самостійної роботи. Ж.-Ж. Руссо виступав за те, щоб зробити дитину уважною до явищ природи, спроможною ставити запитання, доступні її розумінню, і надавати їй можливості самостійно вирішувати їх. Використання «евристичного методу» (назва дослідницького методу в XIX ст.) на думку Г. Амстронга, ставить учня на позицію дослідника, дозволяє йому відкривати наукові факти.

На початку XIX століття в країнах Західної Європи, а також у Росії великої популярності набуває ідея «наочності» в шкільному навчанні, на перший план виступає положення про прагматизацію знань, можливість їх практичного застосування. Так у книзі Ф. Гансберга «Творча робота в школі» говориться, що «всяке знання має значення лише настільки, наскільки воно може бути застосоване до сучасності й до майбутнього, до нашого життя й до розвитку людства. Застосування – ось пробний камінь для всякого знання, чи називається воно біологією або соціологією» [1]. Це стає основою соціального замовлення в умовах формуючого індустріального суспільства, реалізація якого вимагає нових підходів,

форм, методів організації навчання.

У педагогічній теорії й практиці ведуться дослідження, які спрямовано на обґрунтування прогресивних методів навчання й виховання молодого покоління. Так у 1929 році виходить книга К. П. Ягодовського «Дослідницький метод в шкільному навчанні», де автор зробив спробу уточнити істотні ознаки дослідницького методу і виявити умови його ефективного використання та межі застосування в школі. Метод вважали універсальним в освіті, але водночас велику полеміку викликали практичні питання його використання. У ході дослідження виникли питання: «Хто ставить навчально-дослідницькі завдання?»; «Хто і як планує дослідницьку діяльність учнів?»; «Чи варто розуміти дослідницький метод лише як спостереження й експерименти учнів?»; «Якою повинна бути допомога вчителя в процесі організації дослідницької діяльності?» тощо [2]. Нажаль відповіді на деякі запитання вчені й практики відшуковують й у сьогодні.

Для найповнішого розкриття та вчителю фізики загальноосвітньої важливо самому навчитися:

- створювати розвивальне середовище, що провокує учня до створення ситуації ухвалення самостійного рішення в умовах вибору на основі дослідницької позиції;

- будувати діалогічне в раціональному поєднанні з монологічним спілкуванням, в якому питання розвитку внутрішнього світу кожного займатиме значуще місце;

- провокувати на появу питань і бажання пошуку на них відповідей;

- вибудовувати відносини з учнями на основі паритетності й взаємної відповідальності (важливо враховувати те, що вчителі пред'являють вимоги до учня як до дорослого, яким він ще не є ні зовні, ні внутрішньо);

- враховувати інтереси і мотивації дитини, не забуваючи про свої;

- давати учневі право в ухваленні значущих для нього рішень;

- розвивати у самого себе «відкрите мислення», а не замикає його на основі ідеї, що «вчитель повинен знати все» і наперед планувати.

Серед основних напрямів оновлення освітнього процесу пріоритетними необхідно назвати наступні:

- особистісна орієнтація освіти, що припускає розвиток індивідуальних здібностей учнів, інтересів і схильностей при виборі індивідуальної освітньої траєкторії;

- посилення методологічної складової в структурі навчальних знань: ролі теорій, законів, принципів, моделей, понять, величин, наукових фактів;

- креативність освіти, передбачає наявність змісту, що формується самими учнями у вигляді їх творчої освітньої продукції;

- посилення в змісті діяльнісного компонента і практичної спрямованості, що є основними видами і засобами навчальної діяльності [3, с. 145].

Список використаних джерел

1. Гансберг Ф. Творческая работа в школе. – М., 1913. – 40 с.
2. Калошин В. Ф. Пошукова активність – основа творчості // Обдарована дитина. – 2001. – № 3. – С. 2–5.

Кларин М. В. Инновации в обучении: метафори и модели: Анализ зарубежного опыта. – М., 1997. – 240 с.